

Підгородинська Ю. І. Екосистемний підхід у міжнародно- правовому регулюванні охорони довкілля. *Матеріали міжн. наук.-практ. конф. "Правові та безпекові аспекти життя в Україні"* (14 жовтня 2022 р.)

URL:https://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2309%253A14102022&catid=295%253A2-102022&Itemid=364&lang=ru

ЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД У МІЖНАРОДНО- ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

14.10.22 22:16 | Автор(и) ПІДГОРОДИНСЬКА ЮЛІЯ ІГОРІВНА, аспірантка кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (м. Одеса)

[Міжнародна науково-практична конференція 14.10.22 СЕКЦІЯ №2](#)

Сучасний стан міжнародно-правового регулювання охорони навколишнього середовища демонструє значний рівень фрагментації, адже відповідні міжнародні договори присвячені охороні не стільки навколишнього середовища загалом, скільки окремих його елементів, як-то: певних видів флори та фауни, окремих географічних об'єктів та просторів. Разом з тим, довкілля є цілісною системою, у якій завдання шкоди одним елементам часто призводить до руйнування інших та системи у цілому. Отже, взаємозалежність та цілісність навколишнього середовища є факторами, що мають враховуватися при розробленні ефективних засобів охорони навколишнього середовища. Із цими факторами безпосередньо пов'язаний екосистемний підхід щодо збереження та захисту довкілля у міжнародному праві.

Ряд міжнародних екологічних угод вже визнали внутрішню цінність екосистем. Вважається, що одними з перших таких актів стали Конвенція ООН про біологічне різноманіття 1992 р. та Протокол про охорону навколишнього середовища 1991 р. до Договору про Антарктику, який є прикладом екосистемного підходу до охорони довкілля global commons. На регіональному рівні в рамках першої спільної зустрічі Балтійської комісії з охорони морського середовища

та Комісії із захисту морського середовища Північно-Східної Атлантики у 2003 р. домовилися застосувати екосистемний підхід до управління людською діяльністю. У цьому підході людська діяльність розглядається як компонент екосистем. Як наслідок, вона повинна здійснюватися відповідно до можливостей екосистем [1, с. 14]. У транскордонному контексті стаття 20 Конвенція про право несудноплавних видів використання міжнародних водотоків 1997 р. передбачає, що держави «окремо та, якщо це доречно, спільно захищають і зберігають екосистеми міжнародних водотоків» [2]. Важливо, що це положення міститься саме в угоді, яка у інших аспектах стосується традиційного забезпечення суверенних прав держав.

Прийняття природоохоронного законодавства, яке б базувалося на екосистемному підході, є важливим також для України. Особливо актуальним це завдання стає у контексті європейської інтеграції, адже відповідні акти європейського права розроблені з урахуванням необхідності збереження екосистем. Зокрема, екосистемний підхід мав великий вплив на політику щодо використання та управління природними ресурсами, а також є відправною точкою для Рамкової директиви ЄС щодо морської стратегії 2008 р.

Відповідно до директиви, стратегія має дотримуватися екосистемного підходу. Це означає, зокрема, що вона має базуватися на найкращих доступних наукових знаннях про екосистеми та їх динаміку. На практиці цей припис має ряд проблем, які свідчать про те, що практичне впровадження екосистемного підходу як наукової основи морської стратегії ЄС знаходиться на ранніх стадіях.

Застосування екосистемного підходу передбачає бачення цілісної перспективи, постійний розвиток знань про моря та їх використання, застосування принципу обережності та гнучкого менеджменту. У всіх напрямках стратегії однією з головних проблем, пов'язаних із цією темою, є оцінка кумулятивних ефектів, які можуть виникнути в результаті поєднання різних проектів і заходів, а також потенційної відсутності цілісної системи даних і відповідного інструменту їх оцінки [3].

На жаль, як вже було зазначено на початку доповіді, викладені вище тези щодо необхідності розроблення цілісного та системного правового регулювання відносин з охорони довкілля поки що не стали частиною практики. Більш того, наразі можна казати про фрагментацію як міжнародного права навколишнього середовища, так і міжнародної охорони довкілля. Йдеться про існування доволі детального, але роз'єданого регулювання окремих сфер та питань охорони довкілля. Наприклад, доволі детально регламентованими є охорона озонowego шару, захист від забруднення окремих водних середовищ, охорона деяких видів тварин тощо. Але така охорона у результаті не гарантує навіть їхнього захисту, адже руйнування інших елементів відповідних екосистем може справити негативний вплив також на ці «захищені» об'єкти.

Іншим негативним аспектом фрагментації міжнародного права навколишнього середовища є відсутність єдиної системи органів або одного органу чи організації, яка б здійснювала контроль за дотриманням міжнародних договорів з охорони довкілля та стала б необхідним елементом екосистемного підходу.

Список використаних джерел:

1. Bodansky, D., Brunnée, J., Hey, E. International Environmental Law: Mapping the Field. The Oxford Handbook of International Environmental Law: edited by D. Bodansky, J. Brunnée and E. Hey. Oxford: Oxford University Press, 2007. P. 1- 28.
2. Конвенция о праве несудоходных видов использования международных водотоков 1997 г.; ООН. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/watercrs.shtml
3. Policy Brief: Implementing the Ecosystem-Based Approach in Maritime Spatial Planning (October 2018); European Maritime Strategy Platform; European Commission. URL: https://maritime-spatial-planning.ec.europa.eu/sites/default/files/20181025_ebainmsp_policybrief_mspplatform.pdf